

співчутливістю, що викликає емоційне і психічне виснаження. Тому для цієї професії характерним є синдром «професійного вигорання», як і для більшості професій системи «людина-людина».

Висновок. Професійне вигорання соціальних працівників – це індивідуальний процес, причинами якого є поєднання комбінації суб'єктивних та об'єктивних чинників, які залежать від особистісних якостей людини, індивідуальної системи професійного розвитку та соціальної взаємодії. Професія соціального працівника відрізняється великою кількістю емоційного навантаження, яке викликане великою кількістю контактів з складними життєвими обставинами і негараздами клієнтів. Слід упередити такий перебіг подій, застосовуючи профілактичні заходи щодо емоційного і психічного вигорання. Дуже важливо озброїти соціальних працівників засобами допомоги самому собі, навчитися застосовувати техніку регулювання власного самопочуття, фізичного і психічного здоров'я. Необхідно частіше проводити відповідні курси і тренінги для підготовки соціальних працівників під час яких будуть формуватися навички саморегуляції, самоусвідомлення і самопомоги.

Отже, оволодіння професією соціального працівника повинно включати в себе не тільки здобуття умінь, навичок, досвіду, а й вміння намагатися додати ті стресові ситуації, які виникають на робочому місці, з колегами, клієнтами. Також долати негативні наслідки стресу, поганого самопочуття, виснаження, що можуть заважати встановлювати взаємозв'язки з іншими людьми в процесі трудової діяльності соціального працівника. А також необхідно вміти оперувати своїм часом та планувати власні події, не зациклюватися на одній ситуації, вміти вирватися з негативних емоцій та не завдавати власній психіці шкоди.

Список використаних джерел:

1. Малець Л.І. Синдром «вигорання». Персонал. 1999. №1. С. 110 – 114.
2. Гринберг Дж. Управление стрессом. 7-е изд. Санкт Питербург. 2002. 496 с.
3. Винославська О. В., Малигіна М. П. Людські стосунки: Навчальний посібник. Київ: «КВІЦ». 2001. 83 с.
4. Gold Y., Roth R. Teachers Managing Stress and Preventing Burnout: the Professional Health Solution: Taylor & Francis e-Library, 2005. p. 215

Науковий керівник: д. пед. н., професор Лещинський О.П.

К. С. Невкрита

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО НАД ДІТЬМИ ЯК ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Постановка проблеми. Однією з гострих проблем нашого суспільства – є насильство в сім'ї. У підсвідомості людини поняття сім'я асоціюється з тією територією, на якій відчуваєш себе комфортно і спокійно, де панує любов і злагода, де можна сховатися від неприємностей, які оточують нас в суспільстві. Статистика доводить, що близько 30-40% всіх знущань над дітьми, відбувається там, де людина, на перший погляд, і не повинна захищатися – а в сім'ї[2.с. 45] .

Аналіз останніх досліджень. Останні роки тема домашнього насильства над дітьми досліджується українськими вченими (І. Зверева, Н. Максимова, К. Мілютін; питання природи та наслідків сімейного насильства розкривають Т. Сафонова та Е. Цимбал; обґрунтування соціально-педагогічних умов, причин і факторів виникнення, виявлення та подолання сімейного насильства над дітьми здійснюють Т. Гончарова, О. Коломієць та ін.; правові, соціальні, психологічні та медичні аспекти попередження домашнього насильства представлені в роботах Бондаровської, О. Кочемировської, Г. Лактіонової, Ю. Онишко, Р. Хаар, Г. Христова та ін. На нашу думку, проблема домашнього насильства над дітьми є актуальною в сучасному суспільстві, але не достатньо дослідженою.

Саме тому, **мета** нашої статті полягає в розкритті сутності домашнього насильства над дітьми як проблеми соціальної роботи.

Виклад основного матеріалу. Однією з причин загострення проблеми домашнього насильства над дітьми є соціально-економічна нестабільність у суспільстві. За даними статистики в Україні відомо про існування близько 2 мільйонів неповних і проблемних сімей, де немає когось з батьків, або ж батьки знаходяться у постійних пошуках роботи. Із них – близько 60 тисяч сімей, де проживає 150 тисяч підлітків, офіційно вважаються неблагополучними [7, с. 120].

Серед причин зазначеної проблеми визначимо: 1) жорстоке поводження з дітьми як результат насильства батьків над ними в у дитинстві; 2) раннє батьківство, не сформованість почуття батьківської відповідальності. Такі батьки можуть використовувати своїх дітей як засіб задоволення власних егоїстичних потреб, не усвідомлюючи при цьому, якої шкоди завдають своїм дітям. Такі діти страждають від психологічних травм. 3) Стиль виховання дітей – жорстока поведінка, розмови про дисципліну і суворе виховання; 4) неправильне поводження з батьками, коли вони самі були малими. Кожна травмована в дитинстві людина дає собі таємну клятву в тому, що ніколи так не буде казати образливих слів, бити, принижувати дитину. Але ставши дорослими, вони порушують цю клятву і вдаються до насильства над дітьми [2, с. 16].

Отже, домашнє насилля – це певні свідомі дії одного члена сім'ї стосовно іншого, якщо ці дії порушують конституційні права й свободи члена сім'ї як громадянина та завдають шкоду його фізичному, психічному або аморальному здоров'ю, а також розвитку дитини [2, с. 14].

Розрізняють чотири основні форми жорстокого поводження з дітьми: фізичне, сексуальне, психічне насильство, нехтування основними потребами дитини (моральна жорстокість). Найчастіше діти, які зазнають жорстокого поводження, ні з ким не діляться своїми переживаннями. Але дорослі (вихователь, учитель, соціальний педагог, будь-яка людина з оточення дитини) за переліченими ознаками можуть припустити здійснення акту насильства.

Дослідники виділяють такі підходи щодо пояснення причин насильства над дітьми: медико-психологічний або психіатричний підхід розглядає жорстоке поводження з дитиною, виходячи з особистісних особливостей і сімейної історії батьків; соціологічний – включає роль соціально-економічних чинників (бідність, безробіття, незадоволеність собою і життям в цілому тощо); ситуаційний підхід полягає в особливостях поведінки дитини в мікросередовищі, невідповідність її очікуванням батьків, порушення стосунків у сім'ї тощо [4, с. 24].

Важливим документом щодо захисту дітей стала прийнята 10 грудня 1948 року Генеральною Асамблеєю ООН Загальна декларація прав людини. У ній вперше зафіксовано основи захисту прав дітей. Свій розвиток Декларація отримала в пактах прав людини, що гарантували рівні права всім дітям і забезпечення їх основних соціальних потреб.

Головним документом сучасності, який регулює законодавство щодо насильства над дітьми на міжнародному рівні, є Конвенція ООН «Про права дитини», що була прийнята у 1989 році. У Конвенції сформульовані міжнародні норми з питань насильства над дітьми та відсутності турботи про них. Конвенція зобов'язує держави, які ратифікували цей документ, уживати всіх необхідних законодавчих, адміністративних, соціальних і просвітницьких заходів щодо захисту дитини від усіх форм фізичного, психічного насильства, образи чи зловживання, відсутності піклування чи недбалого і брутального поводження та експлуатації. Україна ратифікувала Конвенцію ООН про права дитини у 1991 році та внесла відповідні зміни до національного законодавства згідно з тими міжнародними стандартами, які зазначені у цьому документі.

Право дітей в Україні на захист від усіх форм насильства гарантується статтями 28, 57 Конституції України, відповідно до яких ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню [7, с. 125].

Первинні засоби запобігання насильства над дітьми – дії, спрямовані на інформування громадськості щодо наслідків жорстокого поводження з дітьми та зміну поведінки стосовно виховання дітей. Приклади таких дій є інформаційні кампанії щодо підвищення громадської свідомості, які проводяться як державними, так і недержавними організаціями.

Зазвичай, первинні засоби запобігання насильства включають такі види діяльності: відвідування працівниками соціальної служби та служби охорони сім'ї; здійснення навчальних програм з усвідомленого батьківства та розвитку дитини; функціонування телефонних ліній допомоги; консультування у програмних центрах тощо [5].

Вторинними засобами запобігання насильству над дітьми є спеціалізовані послуги сім'ям, які потребують додаткової допомоги, шляхом визначення «факторів ризику» у ставленні до дитини. Соціальному працівникові в даному випадку необхідно пам'ятати, що не всі сім'ї, з якими пов'язані «фактори ризику», матимуть випадки поганого ставлення до дитини. При проведенні відбору сім'ї для втручання необхідно враховувати наступні фактори: батьківське сприйняття дитини, батьківську позицію щодо дитини, індикатори формування прив'язаності, якість батьківства.

Третинні засоби запобігання насильства над дитиною – це надання послуг дітям і сім'ям, які вже зазнали насильства чи відчували прояви нехтування їх правами. Відповідне (реакційне) стеження та виявлення випадків насильства чи нехтування дітьми приводить до втручання у сім'ю з метою припинення поганого ставлення та попередження його в майбутньому. Цей вид діяльності є необхідним навіть за наявності первинних та вторинних запобіжних заходів [6].

Висновки. Насильство в сім'ї – це певні свідомі дії одного члена сім'ї стосовно іншого, які несуть негативні наслідки. На сучасному етапі розвитку суспільства ця проблема є гострою, актуальною і потребує ефективних шляхів подолання. Тому подальшого дослідження потребує розробка новітніх прикладних технологій соціальної роботи щодо запобігання домашнього насильства.

Список використаних джерел:

1. Шаргородська С. Насилля в сім'ї: види, наслідки, шляхи подолання *Соціальний педагог*. 2007. №2. С. 14–16.
2. Трубавіна І. М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю. Київ: ДЦССМ, 2002. 216 с.
3. Крылова Т., Струкова М. Робота соціального педагога с семьей группы риска. *Социальная педагогика*. 2009. № 4. С. 23 – 29.
4. Алексеева І. А., Новосельський І. Г. Жестокое обращение с ребенком. Причины. Последствия. Помощь. Москва: Генезис, 2005. 256 с.
5. Бондаровська В. Що ми можемо зробити, щоб запобігти домашньому насильству. Київ : Логос, 1999. 60 с.
6. Алексеева Л. С. Технологии работы с детьми, пострадавшими от семейного насилия. Москва: Академия, 2001. 203 с.
7. Антокольська М. В. Сімейне право. Москва: Юрист, 1999. С. 189.

Науковий керівник: к. пед. н., доцент Майборода Г.

М. І. Петруха

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ

Згідно з вітчизняним законодавством, *волонтерська діяльність* – це добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. *Волонтер* – фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги. У свою чергу, *волонтерська допомога* – це роботи та послуги, що безоплатно виконуються і надаються волонтерами [2].